

carried out attacks on public safety. Therefore, public safety is the primary direct target of the riots and public order, security of the person's life and health, property, authority, government and other social values, which during the riots caused or threatened harm is their additional alternative direct target of the crime.

The object of crime "riots" is a property for which carried out massacre, arson or be destroyed or damaged or seizure on which direct the actions of their members and buildings, of which the capture. Weapons and other objects that were used as weapons during the resistance to the authorities, which stopped the riots are the instruments and means of commission and other crimes aggregate with it.

Victims of crimes "riots" may be individuals to whom during mass disturbances directly committed acts of violence, and their relatives, as well as property owners, buildings, businesses, legal entities, the offenses had caused material or moral damage.

In view of the perceived it is appropriate to exclude article 294 of the Criminal Code from Chapter XII of the Special Section and stipulate criminal liability for mass riots in the article of the improved wording in Chapter IX "Crimes against public safety."

Keywords: *target and object of crime, social insecurity, mass riots, public order, group violations of public order.*

Надійшла до редакції 04.08.2016

Курагченко М.В.

здобувач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.985

ОБСТАНОВКА ВЧИНЕННЯ СУТЕНЕРСТВА ТА ВТЯГНЕННЯ ОСОБИ В ЗАНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ

Розглянуто деякі аспекти розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією. Акцентовано увагу на ролі і місці обстановки вчинення зазначених кримінально караних діянь у системі елементів їх криміналістичної характеристики.

Ключові слова: *сутенерство, проституція, криміналістична характеристика, обстановка вчинення злочину, спеціальні знання.*

Постановка проблеми. Обстановка вчинення злочину є досить важливим елементом криміналістичної характеристики будь-якого кримінального правопорушення. Не є винятком і сутенерство, а також втягнення особи в заняття проституцією. Її значимість полягає в ряді факторів, бо вона може мати взаємообумовлені зв'язки з іншими елементами криміналістичної характеристики. Її дослідження надає змогу узагальнити криміналістично значиму інформацію про сутенерство чи втягнення особи до заняття проституцією з урахуванням сучасних умов та тенденцій. Це, у свою чергу, дозволить в подальшому розробити на цій основі ефективні науково-практичні рекоменда-

ції щодо методики їх розслідування.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідженням обстановки вчинення злочину займалися такі відомі вчені: Т.В. Авер'янова, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, А.В. Дулов, В.С. Кузьмічов, Є.Д. Лук'янчиков, П.Д. Нестеренко, М.І. Порубов, М.В. Салтевський, О.Г. Філіппов, К.О. Чаплинський, М.Г. Щербаковський та ін. Проте, в їхніх роботах не розглядалися обстановка вчинення, як елемент криміналістичної характеристики сутенерства, та втягнення особи в заняття проституцією.

Метою даної статті є дослідження обстановки вчинення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією.

Виклад основного матеріалу. Про необхідність підвищення ефективності роботи правоохоронних органів за цим напрямом свідчать офіційні показники стану протидії сутенерству та втягненню особи у зайняття проституцією в цілому. Так, за даними Генеральної прокуратури України, у 2013 р. вчинено 259 фактів сутенерства та втягнення особи у зайняття проституцією, за якими у 131 випадках було складено обвинувальні акти, у 2014 р. – 303, за якими обвинувальні акти було складено у 126 випадках, у 2015 р. – 233, за якими обвинувальні акти було складено лише у 107 кримінальних провадженнях, а за 1 півріччя 2016 року обліковано 152 факти сутенерства, з яких лише в 43 випадках вручено повідомлення про підозру. Як бачимо, з усіх облікованих кримінальних правопорушень менше 50 % доводяться до складення обвинувального акта.

Науковці-криміналісти, як зазначає О.О. Андреев, «...під обстановкою вчинення злочину розуміють систему взаємозалежних і взаємодіючих об'єктів, процесів і явищ, які характеризують умови місця і часу, речові, метеорологічні, фізико-хімічні та інші фактори, особливості поведінки учасників події та інші обставини об'єктивної дійсності, що впливають на спосіб і механізм вчинення злочинного діяння» [1, с. 43]. Наприклад, В.І. Куликов розглядає цю категорію як «...обмежену просторово-часовими рамками конкретної події злочину систему, що включає в себе матеріальні (природні та техногенні) та соціально-психологічні елементи, що оточують злочинця, та навмисно обране, пристосоване до них середовище, в якому вчиняється злочинне діяння, і впливаючі на формування усіх його структурних елементів, що детермінує характер поведінки співучасників злочину, а також певну методику розслідування» [7, с. 45].

А вже Р. С. Белкін стосовно цього поняття зазначав, що «обстановка на місці злочину є частиною обстановки злочину, яка, крім матеріальної обстановки, включає поведінку учасників події, психологічні стосунки між ними та ін.» [2, с. 139–140]. У свою чергу, А.Н. Васильєв і М.П. Яблоков розуміють обстановку вчинення злочину «...як систему різного роду об'єктів, що взаємодіють між собою, об'єктів, явищ та процесів, що характеризують умови місця і часу, речові, природно-кліматичні, виробничо-побутові та інші умови навколишнього середовища, особливості поведінки непрямих учасників протиправної поведінки, психологічні зв'язки між ними та інші обставини

об'єктивної реальності, що склалися (незалежно або по волі учасників) у момент злочину, які впливають на спосіб і механізм його вчинення, що проявляються в різного роду слідах, що дають змогу будувати висновки про особливості цієї системи та змісту злочину» [5, с. 125].

Ми поділяємо позицію А.Н. Халікова, який серед елементів обстановки вчинення кримінальних правопорушень виділяє такі елементи, як час, місце, об'єкт злочинного посягання, склад співучасників, характер їх відносин між собою та з іншими особами, які їх оточують, матеріальні елементи навколишнього середовища, а також зв'язки та залежності, які існують між ними [13, с. 95]. Погоджуючись з наведеною позицією, одразу зазначимо, що обстановка вчинення злочину має певне наповнення – відповідні елементи. Серед них, наприклад, М.Х. Валеев виокремлював такі: «...місце, час, об'єкт, предмет вчинення посягання, склад співучасників та характер їх взаємовідносин з потерпілим і іншими особами, а також матеріальні елементи оточуючого середовища» [4, с. 21]. Сукупність цих криміналістичних ознак може мати відповідне відношення з окремими елементами криміналістичної характеристики.

Інакше кажучи, обстановка місця вчинення злочину – це широке поняття, що включає ряд елементів, які характеризують середовище, в якому вчинюється суспільно небезпечне діяння. Поміж них обов'язково необхідно виділяти час, місце і умови вчинення злочину, що мають значення для його повного дослідження. На нашу думку, їх послідовний розгляд у розрізі вивчення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією допоможе в комплексній побудові його криміналістичної характеристики.

Серед зазначених елементів спершу розглянемо місце вчинення злочину. Місце вчинення злочину слід досліджувати з різних боків. Зокрема, з однієї сторони, як географічне поширення досліджуваного кримінально караного посягання, з іншої – конкретне місце його вчинення. Місце вчинення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією є частиною події. Воно містить великий обсяг відомостей про спосіб скоєння кримінального правопорушення, певних даних про особу злочинця.

Деякі науковці до них відносять «...різного роду приміщення: квартиру, будинок або частину будинку; кімнату в гуртожитку або готельний номер; офіс або інше службове приміщення; приміщення в будівлях промислово-виробничого, комунально-побутового, навчально-виховного, медичного призначення; в місцях розваг, будинках відпочинку, підсобних приміщеннях (сауна, сарай, гараж, підвал, лазня) та інших приміщеннях, в яких відбуваються вказані дії» [9, с. 146–147].

К.Ю. Назаренко у своєму дослідженні класифікувала місця вчинення злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, таким чином:

- 1) розважальні заклади – 16 % (з них: нічні клуби – 10 %, кафе – 1 %, бари – 2 %, ресторани – 3 %);
- 2) спортивно-оздоровчі комплекси – 36 % (з них: сауни – 22 %, масажні

кабінети – 3 %, салони краси – 2 %, фітнес-клуби – 3 %, оздоровчі центри – 6 %);

3) місця відпочинку і проведення вільного часу – 28 % (з них: бази відпочинку – 4 %, готелі – 9 %, «зйомні» квартири – 15 %), у тому числі й за кордоном;

4) місця проживання «замовника» – 4 % (з них: квартири – 2 %, будинки – 1 %, дачні кооперативи – 1 %);

5) транспортні засоби – 9 % (з них: легкові (6 %) або вантажні (3 %) автомобілі);

6) відкрита місцевість – 4 % (з них: парки – 1 %, сквери – 1 %, лісосмуги – 2 %);

7) підсобні приміщення – 3 % (з них: фотостудії – 1 %, гаражі – 1 %, інше – 1 %) [10, с. 37].

Погоджуючись з визначеними місцями вчинення злочинів у контексті нашого дослідження, додамо ще деякі позиції. Так, сутенерство здійснюється на дорогах та вулицях. Як бачимо, з наведеної класифікації, найбільш розповсюдженими місцями вчинення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією є місця проведення вільного часу та відпочинку громадян. Місця вчинення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією мають такі характерні особливості:

– характеризуються обмеженим колом очевидців (у даному місці в більшості випадків відсутні ті особи, які не користуються послугами проститутки);

– розташовуються за місцем проведення вільного часу та відпочинку громадян (сауни, готелі);

– характеризуються обмеженою можливістю доступу (власник, клієнти, проститутки).

Так, гр. М. на початку квітня 2010 року організувала надання сексуальних послуг, а саме займалася сутенерством. Зокрема, 16 червня 2010 року близько 01.30 год. на її мобільний телефон зателефонував невідомий чоловік, який запитав, чи можна замовити двох дівчат для надання йому сексуальних послуг у готель «В.», на що вона погодилася та вказала, що це буде коштувати 700 грн. Потім вона зателефонувала дівчатам, яких попередньо залучила для надання сексуальних послуг, та повідомила, що заїде за ними, де вони проживають. Близько 02.00 год. вона та дівчата підїхали до готелю «В.» та піднялися в готельний номер. В ньому вона залишила дівчат та взяла в чоловіка, що телефонував їй на мобільний телефон, 700 грн. за надання йому сексуальних послуг. Після цього вона спустилася до автомобіля, де знаходився її знайомий [12].

Ознайомлення з визначеними аспектами злочину працівників поліції, як наголошує І.Ф. Герасимов, «сприяє визначенню напрямку пошуків інформації, а іноді й звуженню кола осіб, серед яких може виявитися злочинець» [6, с. 5]. Адже під час вчинення досліджуваного кримінального правопорушення кількість очевидців, а також можливої доказової інформації є досить незначною. Тому ознайомлення з місцем його вчинення має визначальне зна-

чення для подальшого напрямку розслідування.

Розглядаючи час вчинення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією, одразу зазначимо, що він не має значення для їх юридичної кваліфікації. З іншого боку, визначення часу в окремих методиках розслідування злочинів виконує важливу роль для визначення багатьох аспектів. Зокрема, для з'ясування тривалості кримінальних дій, визначення можливості їх попередження.

Так, визначення часу вчинення злочину потрібне, по-перше, для встановлення дії кримінального закону в часі; по-друге, для встановлення протиправності суспільно небезпечного діяння; по-третє, для встановлення часу виникнення кримінальних правовідносин; по-четверте, для встановлення передумов кримінальної відповідальності – осудності та досягнення особою передбаченого законом віку, необхідного для визнання її суб'єктом злочину; по-п'яте, для встановлення давності кримінальної відповідальності [3, с. 3].

Встановлення конкретного часу може розкрити ймовірність учинення суспільно небезпечного діяння конкретною особою в певні години дня чи ночі. Як доречно з цього приводу наголошував М.В. Салтевський, типовими питаннями, що вирішуються слідчим на досудовому розслідуванні, є такі: період часу, за який особа могла вчинити злочин; наявність певних професійних здібностей злочинця; неправдивість заяви про алібі; використання злочинцем транспорту і місце його проживання [11, с. 49–51].

На нашу думку, криміналістичне значення цього поняття витікає з можливості застосування досліджуваної категорії у процесі розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією, а також їх попередження.

Дослідження матеріалів кримінальних проваджень досліджуваної категорії дало змогу зробити висновок, що відповідно до часу доби показник вчинення даного кримінального правопорушення є неоднаковим. Так, близько 36 % послуг надається вночі – з 24 до 6 години; приблизно 52 % – увечері (з 18 до 24 години); 12 % – у ранковий та денний час (з 6 до 18 години). З огляду на це, переважна більшість злочинів вчинюється ввечері і вночі.

Відповідно до характеристики дня тижня визначено, що вказані злочини вчинюються здебільшого у п'ятницю, суботу та неділю (84 %). Тобто найбільша їхня кількість припадає на час відпочинку – у вихідні дні з 18 до 6 години.

Щодо умов, які характеризують можливість вчинення кримінального правопорушення, слід зазначити, що науковці визначають їх через поєднання декількох факторів: «...антигромадську установку особистості і конкретну життєву ситуацію, що складається до моменту вчинення злочину» [8, с. 105–106]. Відповідно до нашого дослідження ми можемо віднести такі умови:

- ненормальні взаємини між членами родини;
- антисоціальні манери її членів;
- наявність у сім'ї антигромадських звичаїв;
- неправильне виховання батьками дітей;
- невиконання ними обов'язків із виховання;

- недоліки шкільного виховання;
- нерозвиненість сфери дозвілля;
- брак моральності та ідеології;
- алкоголізм і наркоманія молоді;
- деградація вітчизняної культури, поєднана з розповсюдженням культу насильства та індивідуалізму;
- негативна роль засобів масової інформації;
- неефективне функціонування правоохоронної системи;
- недосконалість віктимологічного запобігання кримінальним правопорушенням.

В результаті анкетування працівників поліції нами були виділені такі умови, що сприяють вчиненню сутенерства та втягненню особи в заняття проституцією:

- розповсюджене рекламування надання інтимних послуг у ЗМІ, мережі Internet або мобільних телефонах (87 %);
- широкий спектр інтимних послуг із гнучкою фінансовою політикою або наявність «товару» будь-якої цінової категорії (78 %);
- знаходження замовника у стані алкогольного (83 %) чи наркотичного (4 %) сп'яніння;
- значний кримінальний досвід роботи злочинців у сфері надання інтимних послуг – «секс-бізнесу» (41 %) та ін.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що при розслідуванні сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією важливе значення має дослідження обстановки його скоєння. Вона складається з кількох елементів: місце, час та умови вчинення. Місця вчинення досліджуваних злочинів мають такі характерні особливості: характеризуються обмеженим колом очевидців (у даному місці в більшості випадків відсутні ті особи, які не користуються послугами проститутки); розташовуються за місцем проведення вільного часу та відпочинку громадян (сауни, готелі); характеризуються обмеженою можливістю доступу (власник, клієнти, проститутки). Стосовно часу вчинення, то найбільша їх кількість припадає на час відпочинку (тобто вихідні дні та з 18 години до 6 ранку).

Бібліографічні посилання

1. Андреев О. О. Розслідування вбивств, вчинених неповнолітніми : дис. ... канд. юрид. наук / Олексій Олександрович Андреев. – Х., 2007.
2. Белкин Р. С. Собрание, оценка и исследование доказательств / Р.С. Белкин. – М., 1966. – С. 139–140.
3. Блум М. И. Вопросы борьбы с преступностью : ученые записки / М. И. Блум. / отв. ред. А. Лиеле. – Рига : Изд-во Латвийского гос. ун-та, 1974. – Вып. 212. – С. 3.
4. Валеев М. Х. Криминалистическая характеристика и особенности первоначального этапа расследования вымогательств : дисс. ... канд. юрид. наук / Валеев М. Х. – Уфа, 1997.
5. Васильев А. Н. Предмет, система и теоретические основы криминалистики / А. Н. Васильев, Н. П. Яблоков. – М., 1984.

6. Герасимов И.Ф. Криминалистическая классификация и особенности расследования преступлений в зависимости от места совершения преступных действий // Особенности расследования отдельных видов и групп преступлений. – Свердловск, 1980. – С. 3–11.

7. Куликов В. И. Обстановка совершения хищения государственного и общественного имущества как объект специального криминалистического исследования / В.И. Куликов // Методика и психология расследования хищений государственного и общественного имущества : сб. науч. тр. – Свердловск, 1986.

8. Курс кримінології: Загальна частина : підручник : у 2-х кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. ; за заг. ред. О.М. Джужи. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – Кн. 1.

9. Ландіна А. В. Кримінально-правова охорона моральності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук / Ландіна Анна Валентинівна. – К., 2005.

10. Назаренко К. Ю. Розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом : дис. ... канд. юрид. наук / Назаренко Катерина Юріївна. – Дніпро, 2016.

11. Салтевский М. В. Форма отражения времени при совершении преступления / М. В. Салтевский // Криминалистические проблемы пространственно-временных факторов и методика расследования преступлений : межвуз. сб. науч. трудов. – Иркутск, 1983. – С. 49–59.

12. Справа № 1-320/10, Архів Шевченківського районного суду м. Львова, 2010 рік.

13. Халиков А. Н. Должностные насильственные преступления, совершаемые в правоохранительной сфере: характеристика, психология, методика расследования / А. Н. Халиков. – М. : Волтерс Клувер, 2011.

Куратченко М.В. Обстановка совершения сутенерства и вовлечения лица в занятие проституцией. Рассмотрены некоторые аспекты расследования сутенерства и вовлечения лиц в занятие проституцией. Акцентировано внимание на роли и значении обстановки совершения этих уголовно наказуемых деяний в системе элементов их криминалистической характеристики.

Ключевые слова: сутенерство, проституция, криминалистическая характеристика, обстановка совершения преступления, специальные знания.

Kuratchenko M.V. Crime situation of pimping and involving a person in prostitution. The scientific deals with convey of of some aspects of the investigation of pimping and involving a person in prostitution. The crime situation as the element of the criminalistic characteristic of this offence and its relation with other elements have been examined.

The conclusion is that during investigation of pimping and involving a person in prostitution the examination of their crime is very important. It consists of some elements: place (limited range of eye-witnesses, leisure and holiday residences (saunas, hotels), restricted access to public), time (days-off) and conditions of commitment.

Keywords: pimping, prostitution, criminalistic characteristic, crime situation, special knowledge.